

Zbornik sudske prakse

PRESUDA SUDA (treće vijeće)

21. travnja 2016.*

„Zahtjev za prethodnu odluku – Direktiva 93/13/EEZ – Članak 7. – Nacionalna postupovna pravila koja uređuju stečajni postupak – Dugovanja koja proizlaze iz ugovora o potrošačkom kreditu – Učinkoviti pravni lijek – Točka 1. podtočke (e) priloga – Neproporcionalnost iznosa naknade – Direktiva 2008/48/EZ – Članak 3. točka (l) – Ukupni iznos kredita – Točka I. Priloga I. – Iznos povlačenja novca – Izračun efektivne kamatne stope – Članak 10. stavak 2. – Obveza pružanja informacija – Ispitivanje po službenoj dužnosti – Sankcija“

U predmetu C-377/14,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koji je uputio Krajský soud v Praze (Regionalni sud u Pragu, Republika Češka), odlukom od 24. lipnja 2014., koju je Sud zaprimio 7. kolovoza 2014., u postupku

Ernst Georg Radlinger,

Helena Radlingerová

protiv

Finway a.s.

SUD (treće vijeće),

u sastavu: M. Ilešič, predsjednik drugog vijeća, u svojstvu predsjednika trećeg vijeća, C. Toader (izvjestitelj), F. Biltgen, E. Jarašiūnas i C. G. Fernlund, suci,

nezavisna odvjetnica: E. Sharpston,

tajnik: M. Aleksejev, administrator,

uzimajući u obzir pisani postupak i nakon rasprave održane 15. srpnja 2015.,

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

— za E. G. Radlingera i H. Radlingerovu, I. Ulč,

— za Finway a.s., L. Macek,

— za češku vladu, M. Smolek, J. Vlácil i S. Šindelková, u svojstvu agenata,

— za njemačku vladu, T. Henze i D. Kuon, u svojstvu agenata,

* Jezik postupka: češki

— za poljsku vladu, B. Majczyna, u svojstvu agenta,
— za Europsku komisiju, M. van Beek, G. Goddin i K. Walkerová, u svojstvu agenata,
saslušavši mišljenje nezavisne odvjetnice na raspravi održanoj 19. studenoga 2015.,
donosi sljedeću

Presudu

- 1 Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje, s jedne strane, članka 7. stavka 1. Direktive Vijeća 93/13/EEZ od 5. travnja 1993. o nepoštenim uvjetima u potrošačkim ugovorima (SL L 95, str. 29.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 15., svezak 12., str. 24.) i točke 1. podtočke (e) priloga toj direktivi, te, s druge strane, članka 10. stavka 2. i članka 22. stavka 2. Direktive br. 2008/48/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 23. travnja 2008. o ugovorima o potrošačkim kreditima i stavljanju izvan snage Direktive Vijeća 87/102/EEZ (SL L 133, str. 66., ispravci u SL 2009., L 207, str. 14.; SL 2010., L 199, str. 40.; i SL 2011., L 234, str. 46.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 15., svezak 13., str. 58.).
- 2 Ovaj zahtjev upućen je u okviru spora između E. G. Radlingera i H. Radlingerove (u daljnjem tekstu: supružnici Radlinger) i društva Finway a.s. (u daljnjem tekstu: Finway) u vezi s tražbinama koje su prijavljene u stečajnom postupku i koje se temelje na ugovoru o potrošačkom kreditu.

Pravni okvir

Pravo Unije

Direktiva 93/13

- 3 Sukladno njezinu članku 1. stavku 1., svrha Direktive 93/13 je uskladiti zakone i druge propise država članica koji se odnose na nepoštene odredbe u ugovorima koji se sklapaju između prodavatelja robe ili pružatelja usluga i potrošača.
- 4 Sukladno članku 3. stavku 1. te direktive, odredba potrošačkog ugovora o kojoj se nisu vodili pojedinačni pregovori smatra se nepoštenom ako u suprotnosti s uvjetom o dobroj vjeri, na štetu potrošača prouzroči znatniju neravnotežu u pravima i obvezama stranaka proizašlih iz ugovora. U članku 3. stavku 3. navedene direktive je navedeno da „prilog sadrž[ava] indikativan i netaksativni popis odredbi koje se mogu smatrati nepoštenima”. U točki 1. podtočki (e) tog priloga, sadržane su osobito odredbe čiji su predmet ili svrha „zahtjev da svaki potrošač koji propusti ispuniti svoju obvezu plati nerazmjerno visok iznos naknade”.
- 5 U skladu s člankom 4. stavkom 1. Direktive 93/13:

„Ne dovodeći u pitanje članak 7., nepoštenost ugovorne odredbe procjenjuje se tako da se u obzir uzimaju priroda robe ili usluga na koje se ugovor odnosi u vrijeme kada je ugovor sklopljen, sve popratne okolnosti sklapanja ugovora i sve ostale odredbe tog ugovora ili nekog drugog ugovora o kojem on ovisi.”

6 Članak 6. stavak 1. te direktive glasi kako slijedi:

„Države članice utvrđuju da u ugovoru koji je prodavatelj robe ili pružatelj usluge sklopio s potrošačem prema nacionalnom pravu nepoštene odredbe nisu obvezujuće za potrošača, a da ugovor u tim uvjetima i dalje obvezuje stranke ako je u stanju nastaviti važiti i bez tih nepoštenih odredaba.”

7 U skladu s člankom 7. navedene direktive:

„1. U interesu potrošača i tržišnih konkurenata države članice osiguravaju da postoje primjerena i djelotvorna sredstva za sprečavanje stalnog korištenja nepoštenih odredaba u ugovorima koji prodavatelji robe i pružatelji usluga sklapaju s potrošačima.”

2. Sredstva iz stavka 1. uključuju odredbe prema kojima osobe ili organizacije koje u skladu s nacionalnim pravom imaju legitiman interes zaštititi potrošače mogu u skladu s dotičnim nacionalnim pravom postupati pred sudovima ili pred nadležnim upravnim tijelima radi donošenja odluke o tome jesu li ugovorne odredbe sastavljene za opću upotrebu nepoštene, kako bi potom mogle primijeniti odgovarajuća i djelotvorna sredstva radi sprečavanja daljnjeg korištenja takvih odredbi.

[...]”

Direktiva 2008/48

8 Kao što je to precizirano u njezinom članku 1., svrha Direktive 2008/48 jest usklađivanje određenih aspekata zakona i drugih propisa država članica o ugovorima koji obuhvaćaju potrošačke kredite.

9 Sukladno članku 2. stavku 2. točki (a) te direktive, ona se, među ostalim, ne primjenjuje na „ugovore o kreditu osigurane hipotekom ili nekim drugim sličnim instrumentom osiguranja koji se obično upotrebljava u dotičnoj državi članici za nepokretnu imovinu ili osigurane pravom u vezi s tom nepokretnom imovinom”. U uvodnoj izjavi 10. navedene direktive objašnjeno je da iako je u njoj izričito definiran opseg usklađivanja, države članice mogu unatoč tomu, u skladu s pravom Unije, primijeniti odredbe Direktive na pitanja koja nisu obuhvaćena njezinim područjem primjene.

10 Sukladno njezinim uvodnim izjavama 6., 7., 9., 19. i 31., svrha Direktive 2008/48 je osobito razvoj transparentnijeg i djelotvornijeg tržišta kredita u okviru unutarnjeg tržišta, postizanje potpunog usklađivanja u području potrošačkog kreditiranja, čime se osigurava svim potrošačima Europske unije visoka i istovjetna razina zaštite njihovih interesa, osiguravanje da ugovori o kreditu sadržavaju sve potrebne informacije u jasnom i sažetom obliku kako bi potrošači mogli donijeti odluke potpuno upoznati s činjenicama, kako bi im se omogućilo da budu svjesni prava i obveza prema ugovoru o kreditu te kako bi se [osiguralo] da raspolažu, prije sklapanja ugovora o kreditu, odgovarajućim informacijama koje se posebno odnose na efektivnu kamatnu stopu (u daljnjem tekstu: EKS) diljem Europske unije, što im omogućava usporedbu tih stopa.

11 Nadalje, u uvodnoj izjavi 43. Direktive 2008/48 se posebno navodi da, unatoč jednoobraznoj matematičkoj formuli za njezin izračun, EKS se još uvijek ne može u cijelosti usporediti diljem Unije. Stoga se ovom direktivom jasno i sveobuhvatno definiraju ukupni troškovi kredita za potrošača.

12 Člankom 3. Direktive 2008/48, naslovljen „Sankcije”, propisano je:

„Za potrebe ove Direktive izraz:

[...]”

- (g) „ukupni troškovi kredita za potrošača” znači svi troškovi, uključujući i kamate, provizije, pristojbe ili bilo koju drugu vrstu naknade koju potrošač mora platiti u vezi s ugovorom o kreditu i koji su poznati vjerovniku, osim troškova javnog bilježnika; troškovi u pogledu dodatnih usluga koje se odnose na ugovor o kreditu, a posebno premije osiguranja, također su uključeni ako je, povrh toga, sklapanje ugovora o pružanju drugih usluga obvezno s ciljem dobivanja kredita ili dobivanja kredita prema uvjetima koji vrijede na tržištu;
- (h) „ukupan iznos koji plaća potrošač” znači zbroj ukupnog iznosa kredita i ukupnih troškova kredita za potrošača;
- (i) „EKS” znači ukupne troškove kredita za potrošača, izražene kao godišnji postotak ukupnog iznosa kredita, uključujući, prema potrebi, i troškove iz članka 19. stavka 2.;

[...]

- (l) „ukupan iznos kredita” znači gornja granica ili ukupan zbroj koji se stavlja potrošaču na raspolaganje prema ugovoru o kreditu;

[...]“

- 13 U članku 10. Direktive 2008/48, naslovljenom „Informacije koje treba uključiti u ugovore o kreditu” u njegovu stavku 1. prvom podstavku se zahtijeva da se ugovori o kreditu sastavljaju na papiru ili na nekom drugom trajnom mediju. U njegovu stavku 2. nabrojene su informacije koje moraju biti jasno i sažeto određene u svakom ugovoru o kreditu. Taj popis osobito uključuje:

„(d) ukupan iznos kredita i uvjete koji uređuju povlačenje novca na temelju ugovora o kreditu;

[...]

- (f) kamatnu stopu, uvjete koji uređuju primjenu te stope te, kada su ti podaci dostupni, bilo koji indeks ili referentnu stopu koji se primjenjuje na inicijalnu stopu, kao i razdoblja, uvjete i postupke promjene te kamatne stope te, ako se u različitim okolnostima primjenjuju različite kamatne stope, gore navedene informacije u odnosu na sve stope koje se primjenjuju;
- (g) [EKS] i ukupan iznos koji je potrošač dužan platiti izračunan u trenutku sklapanja ugovora o kreditu; treba spomenuti sve pretpostavke primijenjene u izračunu te stope;
- (h) iznos, broj i učestalost uplata koje je potrošač dužan izvršiti i, kada je to primjereno, redoslijed kojim će se te uplate koristiti za plaćanje preostalih anuiteta koji se naplaćuju po različitim kamatnim stopama u svrhe povrata;

[...]”

- 14 U članku 19. Direktive 2008/48, naslovljenog „Naknade”, u stavcima 1. i 2. je predviđeno:

„1. [EKS], izjednačujući na godišnjoj osnovi sadašnju vrijednost svih obveza (povlačenja tranše, otplata i pristojba), budućih ili postojećih, dogovorenih između vjerovnika i potrošača, izračunava se u skladu s matematičkom formulom navedenom u dijelu I. Priloga I.

2. U svrhu izračuna tog [EKS-a] određuju se ukupni troškovi kredita za potrošača, uz iznimku svih pristojbi koje je potrošač dužan platiti za nesukladnost s bilo kojom od obveza utvrđenih ugovorom o kreditu i svih drugih pristojbi osim kupovne cijene koju je obvezan platiti za kupnju proizvoda ili usluga bilo da se transakcija provodi u gotovini ili na kredit.

Troškove upravljanja računom na kojem su vidljive i transakcije uplata i povlačenja tranše, troškove uporabe sredstava plaćanja i za transakcije uplata i za povlačenja tranše, te sve druge troškove koji se odnose na transakcije uplata treba obuhvatiti ukupnim troškovima kredita za potrošača osim ako je otvaranje računa neobvezno i ako su troškovi računa jasno i zasebno pokazani u ugovoru o kreditu ili u bilo kojem drugom ugovoru sklopljenim s potrošačem.”

- 15 U članku 22. stavcima 2. i 3. te direktive, naslovljenog „Usklađivanje i imperativna narav ove direktive” određeno je:

„Države članice osiguravaju da se potrošači ne smiju odreći prava koja su im prenesena odredbama nacionalnog prava o provedbi ove Direktive ili su u skladu s ovom Direktivom.”

- 16 Sukladno članku 23. navedene direktive, naslovljenom „Sankcije”:

„Države članice utvrđuju pravila o sankcijama koje se primjenjuju na povrede nacionalnih odredaba koje se donose na temelju ove Direktive i poduzimaju sve mjere potrebne za osiguravanje njihove provedbe. Predviđene sankcije moraju biti učinkovite, proporcionalne i odvraćajuće.”

- 17 U dijelu I. Priloga I. Direktivi 2008/48 sadržano je slijedeće pojašnjenje:

„[...]

Osnovna jednadžba kojom se utvrđuje [EKS], jednaka je, na godišnjoj osnovi, ukupnoj sadašnjoj vrijednosti povlačenja tranše s jedne strane i ukupne sadašnje vrijednosti otplata i plaćanja pristojba s druge strane [...]

Češko pravo

Stečajni postupak

- 18 Iz spisa koji je dostavljen Sudu proizlazi da je stečajni postupak uređen Zakonom br. 182/2006 o stečaju i načinima njegova rješavanja (Zakon o stečaju) [zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)], kako je izmijenjen Zakonom br. 185/2013 (u daljnjem tekstu: Zakon o stečaju).
- 19 Sukladno tom zakonu, osobito se smatra da je dužnik stečajni dužnik kada nije u mogućnosti ispuniti svoje novčane obveze u razdoblju dužem od 30 dana od trenutka njihova dospijeca. Dužnik koji nije prodavatelj robe ili pružatelj usluge može zatražiti od suda nadležnog za stečajni postupak da se njegov slučaj riješi u obliku oslobođenja od preostalih obveza. Odluka o oslobađanju od preostalih obveza je uvjetovana, s jedne strane, utvrđenju suda da tim zahtjevom dužnik ne teži postizanju nepoštenog cilja i, s druge strane, razumnom predmnjevom da upisani neosigurani vjerovnici naplate, u slučaju oslobađanja od preostalih obveza, barem 30 % utvrđenih tražbina. U kontekstu toga stečajnog postupka, na temelju članka 410. toga zakona, sud ne može prije donošenja svoje odluke o oslobađanju od preostalih obveza, ni po službenoj dužnosti ni na temelju zahtjeva dužnika, ispitati valjanost, iznos ili razred tražbina, ni kada dužnici ističu okolnosti koje se odnose na Direktivu 93/13 ili Direktivu 2008/48.
- 20 Samo u slučaju da stečajni sud odobri dovršavanje dužnikova stečajnog postupka u obliku oslobođenja od preostalih obveza dužnik može, kako bi osporio prijavljene tražbine podnijeti incidentalnu tužbu, koja je međutim ograničena samo na ovršive neosigurane tražbine. Nadalje, u tom slučaju, dužnik se može, kako bi opravdao osporavanje postojanja ili visine te tražbine, pozvati na prestanak ili zastaru tražbine.

Propis u području zaštite potrošača

- 21 Člancima 51.a Zakona br. 40/1964 o Građanskom zakoniku (Zákon č. 40/1964 Sb., Občanský zákoník), u verziji koja je bila na snazi do 31. prosinca 2013. (u daljnjem tekstu: Građanski zakonik) prenesena je Direktiva 93/13 u češko pravo.
- 22 Sukladno članku 56. stavku 1. tog zakonika, ugovori sklopljeni s potrošačima ne smiju sadržavati odredbe kojima se, bez obzira na uvjet o dobroj vjeri, na štetu potrošača stvara značajna neravnoteža u pravima i obvezama stranaka. Na temelju članka 55. stavka 2. navedenog zakonika, ništetne su odredbe takve naravi sadržane u ugovorima zaključenim s potrošačima. U članku 56. stavku 3. istog zakonika naveden je indikativni popis nepoštenih odredbi, koji se temelji na Prilogu Direktivi 93/13, međutim, popisom nije obuhvaćena odredba, na koju se odnosi točka 1. podtočka (c) tog priloga, čiji je predmet ili svrha zahtjev da svaki potrošač koji ne ispunjava obveze plati nerazmjerno visok iznos naknade.
- 23 Direktiva 2008/48 prenesena je u češko pravo Zakonom 145/2010 o potrošačkom kreditiranju i o izmjenama određenih zakona (Zákon č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů) (u daljnjem tekstu: Zakon o potrošačkom kreditiranju).
- 24 U članku 6. stavku 1. tog zakona, kojim se propisuje obveza vjerovnika da potrošaču pruži informacije, propisano je:
- „Ugovor kojim se odobrava potrošački kredit mora biti u pisanom obliku te sadržavati informacije nabrojene u Prilogu 3. ovom zakonu, na jasan, sažet i uočljiv način. Nepoštovanje te obveze pružanja informacija ili pisanog oblika nema utjecaja na valjanost ugovora [...]”
- 25 Na temelju članka 8. Zakona o potrošačkom kreditiranju, ako ugovor o potrošačkom kreditu ne sadržava navode propisane člankom 6. stavkom 1. navedenog zakona i ako potrošač prigovori vjerovniku tu okolnost, kamate koje proizlaze iz ugovora o potrošačkom kreditu smatraju se kao da su od početka obračunate na temelju eskontne stope koja se primjenjivala na dan zaključenja navedenog ugovora, koju objavljuje Češka nacionalna banka, dok drugi način plaćanja potrošačkog kredita nisu valjani.

Glavni postupak i prethodna pitanja

- 26 Supružnici Radlinger su 29. kolovoza 2011. zaključili ugovor o potrošačkom kreditu s društvom Smart Hypo s.r.o. na temelju kojeg im je odobren zajam u iznosu od 1 170 000 čeških kruna (CZK) (oko 43 300 eura).
- 27 Kao protučinidbu za odobravanje kredita supružnici Radlinger su se najprije obvezali platiti vjerovniku iznos od 2 958 000 CZK-a (oko 109 500 eura) u 120 mjesečnih obroka. Taj iznos obuhvaća glavnice, kamatu u visini od 10 % godišnje na glavnice za čitavo razdoblje trajanja ugovora, naknadu vjerovniku u iznosu od 585 000 CZK (oko 21 602 eura) i troškove u visini od 33 000 CZK-a (oko 1200 eura). EKS predmetnog potrošačkog kredita iznosio je 28,9 %.
- 28 Također, Supružnici Radlinger su se obvezali platiti vjerovniku osim zateznih kamata propisanih zakonom, ugovornu kaznu u visini od 0,2 % iznosa prvotno odobrene glavnice za svaki dan zakašnjenja, paušalnu ugovornu kaznu od 117 000 CZK-a (oko 4300 eura) u slučaju zakašnjenja duljeg od mjesec dana, te paušalnu naknadu od 50 000 CZK-a (oko 1850 eura), koja odgovara troškovima naplate dužnog iznosa.

- 29 Naposljetku, vjerovnik si je zadržao pravo tražiti, s trenutnim učinkom, plaćanje cjelokupnog iznosa kredita odjednom, u slučaju ako jedan od mjesečnih obroka ne bi bio plaćen u cijelosti ili na vrijeme, ili ako bi se utvrdilo da je njegov pristanak ishoden namjernim prikrivanjem činjenica od strane supružnika Radlinger.
- 30 Kao što to proizlazi iz odluke kojom se upućuje prethodno pitanje, niti jedan iznos nije stvarno isplaćen supružnicima Radlinger. Naime, kredit o kojemu se raspravlja u glavnom postupku iskorišten je za podmirenje ranijih dugova glede kojih se vodi postupak pred ovršiteljem, troškova javnog bilježnika koji su vezani za upis založnog prava u zemljišnu knjigu kojim se jamči ispunjenje navedenog kredita te troškova zajmodavca koji se odnose na navedeni kredit, prvog mjesečnog obroka istog kredita i dio naknadnih mjesečnih obroka.
- 31 Dana 27. rujna 2011., Finway, kojemu je Smart Hypo s. r. o. prenio tražbine koje je imao prema supružnicima Radlinger, izvijestio ih je da traži plaćanje cijeloga iznosa duga odjednom koje je u to vrijeme dosegnuo iznos od 2 873 751 CZK-a (106 300 eura), s obrazloženjem da su bitne informacije prešućene prilikom sklapanja ugovora o kojemu se raspravlja u glavnom postupku. Naime, Finway smatra da su supružnici Radlinger prikrili činjenicu da je ovrha bila određena na njihovoj imovini za iznos od 4285 CZK-a (oko 160 eura).
- 32 Opomenom pred tužbu od 19. studenog 2012. to je društvo ponovno pozvalo supružnike Radlinger da plate dug, koji je tada iznosio 3 794 786 CZK-a (140 500 eura), precizirajući da je dug dospio u cijelosti zbog činjenice da zainteresirane osobe nisu redovno i pravovremeno vršile isplatu kredita.
- 33 Dana 5. veljače 2013. supružnici Radlinger su pokrenuli postupak pred Krajský soudom v Plzni (Regionalni sud u Pilsenu, Republika Češka) kako bi utvrdio da su nesposobni za plaćanje i prihvatio njihov zahtjev za oslobođenje od preostalih obveza na temelju plana otplate, s obzirom na to da nisu više bili u mogućnosti poštovati svoje obveze, te im se stavlja na teret kašnjenje u plaćanju dulje od tri mjeseca. Taj je zahtjev proslijeđen Krajský soudu v Praze (Regionalni sud u Pragu, Republika Češka), sudu koji je mjesno nadležan za odlučivanje o tom zahtjevu te je potonji sud rješenjem od 26. travnja 2013. utvrdio da su supružnici Radlinger nesposobni za plaćanje, odredio sudskog povjerenika te pozvao vjerovnike da prijave svoje tražbine u roku od 30 dana.
- 34 Dana 23. svibnja 2013., Finway je u okviru stečajnog postupka prijavio dvije ovršive tražbine, prvu u iznosu od 3 045 991 CZK-a (112 700 eura), osiguranu hipotekom, i drugu, u iznosu od 1 359 540 CZK-a (50 300 eura), neosiguranu založnim pravom i koja odgovara ugovornoj kazni predviđene ugovorom o kojem se raspravlja u glavnom postupku, u visini od 0,2 % iznosa prvotno odobrene glavnice za svaki dan zakašnjenja, za razdoblje od 23. rujna 2011. do 25. travnja 2013.
- 35 Dana 3. srpnja 2013. supružnici Radlinger priznali su dospelost tih tražbina, ali su osporili iznos, pozivajući se na nespojivost odredbi ugovora o kojemu se raspravlja u glavnom postupku s moralnim načelima.
- 36 Rješenjem od 23. srpnja 2013. sud koji je uputio zahtjev odobrio je oslobađanje preostalih obveza supružnika Radlinger na temelju solidarnog plaćanja prema planu otplate.
- 37 Dana 24. srpnja 2013. taj je sud zaprimio incidentalni zahtjev supružnika Radlinger kojim oni, kao dužnici, osporavaju djelomično ili u cijelosti zakonitost tražbina koje je prijavio Finway.
- 38 U odnosu na taj zahtjev navedeni sud ističe da, na temelju Zakona o stečaju, dužnik ima pravo osporiti samo tražbine koje nisu osigurane založnim pravom te samo u okviru incidentalnog zahtjeva i samo zbog razloga nastupa zastare ili prestanka duga.

- 39 S obzirom na to da ugovor o kojemu se raspravlja u glavnom postupku, na kojemu Finway temelji svoje prijavljene tražbine, istovremeno predstavlja i ugovor o potrošačkom kreditu u smislu Direktive 2008/48 i ugovor zaključen između prodavatelja robe ili pružatelja usluge i potrošača u smislu Direktive 93/13, sud koji je uputio zahtjev postavlja pitanje odnose li se obveze koje proizlaze iz potonje direktive također i na stečajni sud pred kojim se osporavaju tražbine koje se temelje na ugovoru o kreditu.
- 40 Taj sud dvoji glede zakonitosti EKS-a, onako kako je naveden u ugovoru o kojem se raspravlja u glavnom postupku. U tom pogledu postavlja pitanje koje je iznose zajmodavac uključio u iznos povlačenja novca, u smislu točke I. Priloga Direktivi 2008/48, radi izračuna EKS-a, imajući u vidu okolnost da su troškovi povezani s tim kreditom te prva dva mjesečna obroka odmah odbijeni iz iznosa navedenog kredita.
- 41 Konačno, postavlja pitanje o načinu na koji, s obzirom na zahtjeve iz Direktive 93/13, valja ispitati odredbe ugovora zaključenog između prodavatelja robe ili pružatelja usluge i potrošača, poput onog o kojemu se raspravlja u glavnom postupku, u kojemu se predviđa da u slučaju zakašnjenja s plaćanjem vjerovnik može zahtijevati od dužnika neposrednu isplatu odnosnog kredita u cijelosti, uključujući kamate i buduće naknade vjerovniku, plaćanje ugovorne kazne u visini od 0,2 % iznosa glavnice za svaki dan zakašnjenja te, u slučaju da taj dužnik padne u zakašnjenje dulje od dva mjeseca, plaćanje paušalne ugovorne kazne od 117 000 CZK-a (oko 4300 eura).
- 42 Smatrajući da donošenje odluke u glavnom postupku ovisi o tumačenju naprijed navedene odredbe prava Unije, Krajský soud v Praze (Regionalni sud u Pragu) odlučio je prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeća prethodna pitanja:

- „1. Jesu li članku 7. stavku 1. Direktive 93/13 i članku 22. stavku 2. Direktive 2008/48 ili drugim odredbama prava Unije u području zaštite potrošača protivni:
- a) koncept Zakona o stečaju, prema kojemu sud može ispitivati visinu, iznos ili prvenstveni red tražbina koje potječu iz potrošačkih odnosa samo na temelju incidentalnog zahtjeva stečajnog upravitelja, vjerovnika ili (uz gore navedena ograničenja) dužnika (potrošača) i
  - b) odredbe koje, u kontekstu nacionalnog zakonodavstva kojim se uređuju stečajni postupci, ograničavaju pravo dužnika (potrošača) da zatraži sudsko preispitivanje prijavljenih tražbina vjerovnika (dobavljača robe ili davatelja usluga) samo na slučajeve u kojima je odobreno dovršavanje potrošačeva stečajnog postupka u obliku oslobođenja od preostalih obveza i u ovom kontekstu samo u odnosu na neosigurana potraživanja vjerovnikâ, s time da su dužnikovi prigovori, u slučaju ovršnih tražbina koja su priznata odlukom nadležnog tijela, dodatno ograničeni samo na mogućnost tvrdnje da je tražbina prestala ili zastarjela kao što se navodi u članku 192. stavku 3. i članku 410. stavcima 2. i 3. Zakona o stečaju?
2. Ako je odgovor na prvo pitanje potvrđan: treba li sud u postupku koji se odnosi na ispitivanje potraživanja iz ugovora o potrošačkim kreditima:
- a) po službenoj dužnosti ispitati, čak i bez prigovora potrošača, činjenicu da davatelj kredita nije ispunio zahtjeve u pogledu informacija koje treba uključiti u skladu s člankom 10. stavkom 2. Direktive 2008/48 te
  - b) poduzeti sve mjere u skladu s nacionalnim pravom koje proizlaze iz ništetnosti ugovornih odredbi?

Ako je odgovor na 1. ili 2. pitanje potvrđan:

3. Imaju li odredbe gore primijenjenih direktiva izravan učinak i sprječava li njihovu izravnu primjenu činjenica da pokretanje incidentalnog sudskog postupka po službenoj dužnosti (ili, sa stajališta nacionalnog prava, nedopušteno preispitivanje potraživanja na temelju pravno nedjelotvornog osporavanja od strane dužnika-potrošača) zadire u horizontalni odnos između potrošača i dobavljača robe ili davatelja usluga?

4. Koji iznos predstavlja ‚ukupan iznos kredita‘ u skladu s člankom 10. stavkom 2. točkom (d) Direktive 2008/48 i koji su iznosi uključeni kao ‚iznosi povučenog novca‘ u izračun EKS-a prema formuli iz Priloga I. Direktivi o ugovorima o potrošačkim kreditima, ako prema ugovoru o kreditu formalno treba isplatiti određeni novčani iznos ali je istovremeno ugovoreno da će se, čim kredit bude isplaćen, potraživanja davatelja kredita u obliku naknade za odobrenje kredita i prvog mjesečnog obroka otplate kredita (ili daljnjih obroka) odbiti u određenom dijelu iz tog iznosa, tako da ti odbijeni iznosi nikada nisu zaista isplaćeni potrošaču, ili na njegov račun, i ostaju cijelo vrijeme na raspolaganju vjerovnika? Utječe li uračunavanje tih iznosa koji u stvarnosti nisu isplaćeni na iznos izračuna EKS-a?

Neovisno o odgovoru na pitanja koja prethode:

5. Prilikom ocjene je li gore ugovorena naknada nerazmjerna u smislu točke 1. (e) Priloga Direktivi 93/13, je li potrebno ocijeniti kumulativni učinak svih odredbi o ugovornim kaznama koji su ugovoreni, neovisno o tome traži li vjerovnik da se one u cijelosti ispune i neovisno o tome može li se neke od njih sa stajališta pravila nacionalnog prava smatrati ništavim, ili treba uzeti u obzir samo ukupan iznos ugovornih kazni koje se stvarno potražuju ili koje se mogu potraživati?
- 6) U slučaju da se utvrdi da se ugovorne kazne smatraju nepoštenima, treba li izuzeti od primjene sve te djelomične ugovorne kazne koje su, samo kada ih se zajedno razmotri dovele sud do zaključka da je iznos naknade nerazmjeran u smislu točke 1.(e) Priloga Direktivi 93/13, ili samo neke od njih (i u tom slučaju na temelju kojeg kriterija)?”

O prethodnim pitanjima

Prvo pitanje

- 43 Prvim pitanjem sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li članak 7. stavak 1. Direktive 93/13 i članak 22. stavak 2. Direktive 2008/48 tumačiti na način da mu je protivan nacionalni propis, poput onog u glavnom postupku, koji propisuje da u stečajnom postupku, s jedne strane, sud pred kojim se vodi taj postupak ne može po službenoj dužnosti ispitati eventualnu nepoštenost ugovornih odredbi na kojima se temelje tražbine koje su prijavljene u okviru navedenog postupka te, s druge strane, taj sud može ispitati samo tražbine koje nisu osigurane založnim pravom i samo u odnosu na određeni broj prigovora, kojima se ističe nastup zastare ili njihov prestanak.
- 44 Sukladno članku 22. stavku 2. Direktive 2008/48, države članice moraju osigurati da se potrošači ne smiju odreći prava koja su im prenesena odredbama nacionalnog prava o provedbi ili u skladu s njom. Međutim, iz odluke kojom se upućuje zahtjev ne proizlazi da su se supružnici Radlinger odrekli prava koja su na njih prenesena nacionalnim odredbama kojima se provodi ta direktiva. Slijedom toga, kao što je nezavisna odvjetnica to navela u točki 40. njezinog mišljenja, ta odredba nije od značaja za to pitanje.
- 45 U odnosu na članak 7. stavak 1. Direktive 93/13, tom je odredbom naložena državama članicama obveza da osiguravaju da postoje u korist potrošača primjerena i djelotvorna sredstva za sprečavanje korištenja nepoštenih odredaba u ugovorima koje prodavatelj robe ili pružatelj usluge sklapa s potrošačima.
- 46 Među tim sredstvima moraju biti uključene i odredbe koje omogućuju da se potrošačima jamči djelotvorna sudska zaštita, dajući im mogućnost da pred sudom osporavaju sporni ugovor, uključujući osporavanje i u okviru stečajnog postupka, i to u razumnim postupovnim uvjetima, tako da za

izvršavanje njihovih prava nisu propisani uvjeti, osobito glede rokova ili troškova koji pretjerano otežavaju ili u praksi onemogućavaju izvršavanje prava zajamčenih Direktivom 93/13 (vidjeti u tom smislu presudu od 1. listopada 2015., ERSTE Bank Hungary, C-32/14, EU:C:2015:637, t. 59.).

- 47 U ovom slučaju, prvo postavljeno pitanje odnosi se na postupovno uređenje stečaja u kontekstu spora u kojemu dužnik-potrošač osporava osnovanost prijavljenih tražbina.
- 48 U skladu s ustaljenom sudskom praksom, u nedostatku odredbi Unije u tom području, unutarnji pravni sustav svake države članice treba, na temelju načela postupovne autonomije, odrediti nadležne sudove i postupovna pravila za pravna sredstva namijenjena zaštiti prava koja pravni subjekti izvode iz prava Unije. Slijedom navedenoga, postupovna pravila za pravna sredstva čija je svrha osigurati zaštitu prava koja pravni subjekti izvode iz prava Unije ne smiju biti nepovoljnija od onih koja se odnose na slična pravna sredstva u nacionalnom pravu (načelo ekvivalentnosti) niti u praksi onemogućiti ili pretjerano otežati korištenje pravima koja priznaje pravni poredak Unije (načelo djelotvornosti) (vidjeti u tom smislu presudu od 12. veljače 2015., Baczó i Vizsnyiczai, C-567/13, EU:C:2015:88, t. 41. i 42. te navedenu sudsku praksu).
- 49 Kad je riječ o načelu ekvivalentnosti, valja primijetiti, kao što je to navela nezavisna odvjetnica u točki 32. svojeg mišljenja, da Sud ne raspolaže nijednim dokazom koji bi doveo u sumnju usklađenost tog načela i s propisom o kojima je riječ u glavnom postupku.
- 50 Što se tiče načela djelotvornosti, svaki slučaj u kojem se postavlja pitanje čini li nacionalna postupovna odredba nemogućom ili pretjerano teškom primjenu prava Unije mora biti analiziran uzimajući u obzir mjesto te odredbe u cjelokupnom postupku, njegovo odvijanje i osobitosti pred različitim nacionalnim sudovima. Međutim, posebnosti postupaka ne mogu utjecati na pravnu zaštitu koju potrošači imaju na temelju odredbi Direktive 93/13 (vidjeti u tom smislu presudu od 10. rujna 2014., Kušionová, C-34/13, EU:C:2014:2189, t. 52. i 53. te navedenu sudsku praksu).
- 51 U ovom slučaju, prvo pitanje, točka (a) odnosi se na to je li u skladu s člankom 7. stavkom 1. Direktive 93/13 nacionalni postupovni sustav, poput onog izloženog u točkama 19. i 20. ove presude, u kojemu nije dopušteno sudu pred kojim se vodi stečajni postupak da po službenoj dužnosti ispita eventualnu nepoštenost ugovornih odredbi na kojima se temelje tražbine koje su prijavljene u tom postupku.
- 52 U tom pogledu valja podsjetiti da je, sukladno ustaljenoj sudskoj praksi, nacionalni sud dužan po službenoj dužnosti procijeniti nepoštenost ugovorne odredbe koja ulazi u područje primjene Direktive 93/13 i time ispraviti neravnotežu između potrošača i prodavača ili pružatelja čim raspolaže potrebnim pravnim i činjeničnim elementima (presuda od 1. listopada 2015., ERSTE Bank Hungary, C-32/14, EU:C:2015:637, t. 41. i navedena sudska praksa).
- 53 Naime, Sud je već presudio da se, kako bi se osigurala zaštita koja je uređena tom direktivom, položaj nejednakosti potrošača u odnosu na prodavatelja robe ili pružatelja usluge ne može nadoknaditi pozitivnom intervencijom nacionalnog suda pred kojim se vodi postupak, nezavisnom od samih ugovornih strana (vidjeti u tom smislu presudu od 27. veljače 2014., Pohotovost, C-470/12, EU:C:2014:101, t. 40. i navedenu sudsku praksu).
- 54 Stoga, članak 7. stavak 1. Direktive 93/13 treba tumačiti na način da mu se protivi nacionalni propis, poput onog u glavnom postupku, koji propisuje da u stečajnom postupku sud pred kojim se vodi taj postupak ne može po službenoj dužnosti ispitati eventualnu nepoštenost ugovornih odredbi na kojima se temelje tražbine koje su prijavljene u okviru navedenog postupka, iako taj sud raspolaže potrebnim pravnim i činjeničnim elementima.

- 55 U odnosu na prvo pitanje, točku (b), iz navoda suda koji je uputio zahtjev proizlazi da sukladno nacionalnom zakonodavstvu o kojemu se raspravlja u glavnom postupku nije dopušteno osporavati sve tražbine koje proizlaze iz ugovora o kreditu koji bi mogao sadržavati nepoštenne odredbe, već samo one koje nisu osigurane založnim pravom, i to isključivo iz razloga nastupa zastare ili njihova prestanka.
- 56 Međutim, kako je to istaknuto u sudskoj praksi navedenoj u točki 46. ove presude, pravo na učinkoviti pravni lijek pretpostavlja da je potrošač u mogućnosti osporiti pred nacionalnim sudom osnovanost tražbina koje proizlaze iz ugovora o kreditu koji sadržava odredbe koje bi mogle biti proglašene nepoštenima, bez obzira jesu li osigurane založnim pravom.
- 57 Nadalje, iako iz odluke kojom je upućen zahtjev proizlazi da na temelju nacionalnog zakonodavstva iz glavnog postupka dužnik koji namjerava pobijati tražbinu koja nije osigurana založnim pravom može samo istaknuti zastaru ili prestanak te tražbine, valja podsjetiti da je ograničavanje ovlasti nacionalnog suda da isključi po službenoj dužnosti primjenu nepoštenih odredbi takve naravi da bi moglo nanijeti štetu djelotvornosti zaštite potrošača za kojom idu članci 6. i 7. Direktive 93/13 (vidjeti, analogijom, presudu od 21. studenog 2002. Cofidis, C-473/00, EU:C:2002:705, t. 35.).
- 58 Stoga, time što je dopušteno osporiti samo neke tražbine, koje se temelje na potrošačkom ugovoru i čije određene odredbe mogu biti proglašene nepoštenima, isticanjem ograničenog broja prigovora kojima se navodi njihova zastara ili prestanak, nacionalnim propisom, poput onog u glavnom postupku, nisu poštovani zahtjevi koji proizlaze iz članka 7. stavka 1. Direktive 93/13.
- 59 Imajući u vidu gornje navode, valja odgovoriti na prvo pitanje tako da članak 7. stavak 1. Direktive 93/13 i članak 7. stavak 1. Direktive 93/13 treba tumačiti na način da mu je protivan nacionalni postupovni propis, poput onoga u glavnom postupku, kojim je propisano da u stečajnom postupku, s jedne strane, sud pred kojim se vodi taj postupak ne može po službenoj dužnosti ispitati eventualnu nepoštenost ugovornih odredbi na kojima se temelje tražbine koje su prijavljene u okviru navedenog postupka, čak i u slučaju kada taj sud raspolaže potrebnim pravnim i činjeničnim elementima, te da, s druge strane, taj sud može ispitati samo tražbine koje nisu osigurane založnim pravom i samo u odnosu na određeni broj prigovora u kojima se ističe zastara tražbina ili njihov prestanak.

Drugo pitanje

- 60 Svojim drugim pitanjem, sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li članak 10. stavak 2. Direktive 2008/48 tumačiti u smislu da se njime nalaže da nacionalni sud pred kojim se vodi spor o tražbinama koje se temelje na ugovoru o kreditu u smislu te direktive po službenoj dužnosti ispita poštovanje obveze pružanja informacija predviđene tom odredbom te da poduzme mjere koje su propisane nacionalnim pravom u slučaju takve povrede.
- 61 Najprije je potrebno naglasiti da obveza pružanja informacija iz članka 10. stavka 2. Direktive 2008/48 pridonosi, zajedno s onima propisanim člancima 5. i 8. te direktive, postizanju cilja te direktive koji se sastoji, kako to proizlazi iz uvodnih izjava 7. i 9. iste, u tome da se predvidi, u području potrošačkog kreditiranja, potpuno i obvezatno usklađivanje u čitavom nizu ključnih područja koja se smatraju nužnim kako bi se osiguralo da svi potrošači Unije uživaju visoku i jednaku razinu zaštite svojih interesa te kako bi se olakšalo stvaranje učinkovitog unutarnjeg tržišta potrošačkog kreditiranja (vidjeti, analogijom, presudu od 18. prosinca 2014., CA Consumer Finance, C-449/13, EU:C:2014:2464, t. 21. i navedenu sudsku praksu).
- 62 U odnosu na drugo pitanje, točku (a), valja navesti da je Sud višestruko istaknuo obvezu nacionalnog suda da po službenoj dužnosti ispita povredu nekih odredbi prava Unije u području zaštite potrošača (vidjeti u tom smislu, u odnosu na Direktivu 93/13, presudu od 4. lipnja 2009., Pannon GSM, C-243/08, EU:C:2009:350, t. 32., u odnosu na Direktivu Vijeća 85/577/EEZ od 20. prosinca 1985. za

zaštitu potrošača u pogledu ugovora sklopljenih izvan poslovnih prostorija (SL L 372, str. 31.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 15., svezak 13., str. 3.) presudu od 17. prosinca 2009., *Martín Martín*, C-227/08, EU:C:2009:792, t. 29. te u odnosu na Direktivu 1999/44/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 25. svibnja 1999. o određenim aspektima prodaje robe široke potrošnje i o jamstvima za takvu robu (SL L 171, str. 12.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 15., svezak 22., str. 17.), presudu od 3. listopada 2013., *Duarte Hueros*, C-32/12, EU:C:2013:637, t. 39.).

- 63 Kako je to navela nezavisna odvjetnica u točki 51. i daljnjim točkama svojega mišljenja, takav se zahtjev opravdava stajalištem da se sustav zaštite, sukladno ustaljenoj sudskoj praksi Suda, temelji na ideji da se potrošač nalazi u slabijem položaju u odnosu na poslovni subjekt, kako u pogledu pregovaračke snage tako i u pogledu razine obaviještenosti, što je situacija koja ga navodi da pristane na uvjete koje je ranije sastavio prodavatelj robe ili pružatelj usluge bez da na njih može imati utjecaja (presuda od 1. listopada 2015., *ERSTE Bank Hungary*, C-32/14, EU:C:2015:637, t. 39. i navedena sudska praksa).
- 64 U tom pogledu, informacije koje se daju prije ili istovremeno sa sklapanjem ugovora i koje se odnose na uvjete ugovora i posljedice spomenutog sklapanja od temeljne su važnosti za potrošača. Potonji osobito na osnovi te informacije donosi odluku o tome želi li biti obvezan uvjetima koje su prethodno sastavili prodavatelj robe ili pružatelj usluga (presuda od 16. siječnja 2014., *Constructora Principado*, C-226/12, EU:C:2014:10, t. 25. i navedena sudska praksa).
- 65 Nadalje, postoji nezanemariva opasnost da se, osobito zbog neznanja, potrošač ne pozove na pravno pravilo namijenjeno njegovoj zaštiti (presuda od 4. lipnja 2015., *Faber*, C-497/13, EU:C:2015:357, t. 42. i navedena sudska praksa).
- 66 Slijedom toga ne može se postići djelotvornu zaštitu potrošača kada sud ne bi bio dužan po službenoj dužnosti ispitati poštovanje obveze koje proizlaze iz prava Unije u području prava zaštite potrošača (vidjeti, analogijom, presudu od 4. listopada 2007., *Rampion i Godard*, C-429/05, EU:C:2007:575, t. 61. i 65.).
- 67 Naime, kao što je to navedeno u točki 53. ove presude, kako bi se osigurala zaštita koja je uređena tom direktivom, položaj nejednakosti potrošača u odnosu na prodavatelja robe ili pružatelja usluge ne može se nadoknaditi pozitivnom intervencijom nacionalnog suda pred kojim se vodi postupak, nezavisno od samih ugovornih strana.
- 68 Osim toga, ispitivanje zahtjeva koji proizlaze iz Direktive 2008/48 po službenoj dužnosti od strane suda predstavlja sredstvo za postizanje rezultata iz članka 10. stavka 2. te direktive koje doprinosi ostvarenju ciljeva navedenih u uvodnim izjavama 31. i 43. (vidjeti, analogijom, rješenje od 16. studenog 2010., *Pohotovost*, C-76/10, EU:C:2010:685, t. 41. i navedenu sudska praksu).
- 69 Posebno, sukladno članku 23. Direktive 2008/48, sankcije koje su predviđene za slučaj povrede nacionalnih propisa koji su doneseni u skladu s tom direktivom moraju biti odvratajuće. Bez sumnje, ispitivanje poštovanja zahtjeva koji proizlaze iz iste direktive od strane nacionalnog suda po službenoj dužnosti takve su naravi.
- 70 Budući da je nacionalni sud pozvan da osigura korisni učinak zaštite potrošača koji je utvrđen odredbama direktive 2008/48, uloga koja mu je dana pravom Unije u razmatranom području ne ograničava se samo na mogućnost da donese odluku o navedenim zahtjevima, već sadržava također obvezu da po službenoj dužnosti ispita to pitanje, kada raspolaže potrebnim pravnim i činjeničnim elementima (vidjeti, analogijom, presudu od 4. lipnja 2009., *Pannon GSM*, C-243/08, EU:C:2009:350, t. 32.).

- 71 Nadalje, kada nacionalni sud po službenoj dužnosti utvrdi povredu članka 10. stavka 2. Direktive 2008/48, dužan je poduzeti sve mjere koje proizlaze iz nacionalnog prava, bez čekanja da potrošač podnese takav zahtjev, pri čemu mora poštovati načelo kontradiktornosti (vidjeti, analogijom, presudu od 21. veljače 2013., Banif Plus Bank, C 472/11, EU:C:2013:88, t. 36. i od 1. listopada 2015., ERSTE Bank Hungary, C-32/14, EU:C:2015:637, t. 42.).
- 72 U tom kontekstu valja također podsjetiti da iz članka 23. Direktive 2008/48 proizlazi da države članice utvrđuju pravila o sankcijama koje se primjenjuju na povrede nacionalnih odredbi koje se donose na temelju te direktive i poduzimaju sve mjere potrebne za osiguravanje njihove provedbe. Osim što moraju biti odvraćajuće, sankcije moraju biti učinkovite i proporcionalne.
- 73 U tom pogledu, kada je nacionalni sud utvrdio povredu obveze pružanja informacija, dužan je poduzeti sve mjere koje su predviđene nacionalnim pravom, pod uvjetom da prilikom primjene sankcija budu poštovani zahtjevi članka 23. Direktive 2008/48, kako su protumačeni od strane Suda, osobito u presudi od 27. ožujka 2014., LCL Le Crédit Lyonnais (C-565/12, EU:C:2014:190).
- 74 Uzimajući u obzir prethodna razmatranja, valja odgovoriti na drugo pitanje tako da članak 10. stavak 2. Direktive 2008/48 treba tumačiti na način da se njime nalaže da nacionalni sud pred kojim se vodi spor o tražbinama koje se temelje na ugovoru o kreditu u smislu te direktive po službenoj dužnosti ispita poštovanje obveze pružanja informacije predviđene tom odredbom te da poduzme mjere koje su propisane nacionalnim pravom u slučaju takve povrede, pod uvjetom da sankcije pritom ispunjavaju zahtjeve iz članka 23. navedene direktive.

Treće pitanje

- 75 Svojim trećim pitanjem sud koji je uputio zahtjev, nakon što je naveo da se glavni spor vodi između dvaju pojedinaca, u biti pita imaju li relevantne odredbe Direktive 93/13 i Direktive 2008/48 izravn učinak.
- 76 U tom pogledu, valja podsjetiti da se sukladno članku 288. trećem podstavku UFEU-a, time što obvezuje u pogledu rezultata koji je potrebno postići svaku državu članicu kojoj je upućena, direktivom prepušta odabir oblika i metoda postizanja tog rezultata nacionalnim tijelima. Štoviše, direktiva ne može sama po sebi stvarati obveze za pojedinca pa se stoga na nju ne može pozvati kao takvu protiv njega (presuda od 24. siječnja 2012., Dominguez, C-282/10, EU:C:2012:33, t. 37. i navedena sudska praksa). Također, obveza države članice da poduzme sve potrebne mjere kako bi se postigao rezultat propisan određenom direktivom obvezujuća je na temelju članka 288. trećeg podstavka UFEU-a i same direktive. Ta se obveza poduzimanja svih općih i posebnih mjera odnosi na sva tijela država članica, uključujući i sudove u okviru njihove nadležnosti (presuda od 24. lipnja 2008., Commune de Mesquer, C-188/07, EU:C:2008:359, t. 83. i navedena sudska praksa).
- 77 U ovom slučaju, s jedne strane, obveza da ispita po službenoj dužnosti nepoštenost određenih odredbi i postojanje obveznog sadržaja u ugovoru o kreditu koji se tiče informacija predstavlja postupovno pravilo koje ne ide na teret pojedinca, već nacionalnih tijela (vidjeti, analogijom, presudu od 10. rujna 2014., Kušionová, C-34/13, EU:C:2014:2189, t. 67. te od 18. veljače 2016., Finanzmadrid EFC, C-49/14, EU:C:2016:98, t. 35. i navedenu sudsku praksu).
- 78 S druge strane, kao što to proizlazi iz sadržaja članka 23. Direktive 2008/48, tijela država članica moraju osigurati da se, prilikom prenošenja navedene direktive i njezine provedbe, primjenjuju učinkovite, proporcionalne i odvraćajuće sankcije.
- 79 Nadalje, valja podsjetiti da su, sukladno ustaljenoj sudskoj praksi, nacionalni sudovi prilikom primjene unutarnjeg prava dužni, koliko je to moguće, tumačiti ga u skladu s tekstom i ciljem direktive 2008/48 kako bi se postigao njome predviđen rezultat i postupilo u skladu s trećim stavkom članka 288.

UFEU-a. Naime, ta obveza usklađenog tumačenja nacionalnog prava inherentna je sustavu UFEU-u jer omogućuje nacionalnim sudovima da osiguraju, u okviru svojih nadležnosti, potpunu učinkovitost prava Unije prilikom rješavanja sporova koji se pred njima vode (vidjeti, analogijom, presudu od 24. siječnja 2012., Dominguez, C-282/10, EU:C:2012:33, t. 24. i navedenu sudsku praksu).

80 Stoga na treće pitanje nije potrebno odgovoriti.

Četvrto pitanje

81 Svojim četvrtim pitanjem sud koji je uputio zahtjev u biti pita kako treba tumačiti pojmove „ukupan iznos kredita” i „iznos povlačenja novca” koji se pojavljuju, prvi, u članku 3. točka (l) i članku 10. stavku 2. Direktive 2008/48, a drugi, u točki I. Priloga I. istoj.

82 Taj sud naime navodi da je u ugovoru o kojemu se raspravlja u glavnom postupku, kojim se zajmodavac obvezuje odobriti kredit supružnicima Radlinger, ugovoreno da će se, prilikom odobravanja kredita na tekućem računu, troškovi njegova odobravanja, prvi mjesečni obrok i, ako to bude prikladno, slijedeći mjesečni obroci podmiriti iz ukupnog iznosa kredita. Također se postavlja pitanje može li se za potrebe izračuna EKS-a dio istog kredita koji nije stavljen na raspolaganje predmetnim osobama uključiti u iznos povlačenja novca u smislu točke I. Priloga I. Direktivi 2008/48.

83 U tom pogledu valja ponoviti da je ukupan iznos kredita u smislu Direktive 2008/48 definiran člankom 3. stavkom 1. kao gornja granica ili ukupan zbroj koji se stavlja potrošaču na raspolaganje prema ugovoru o kreditu.

84 Nadalje, sukladno članku 3. točki (g) te direktive, ukupni troškovi kredita za potrošača obuhvaćaju sve troškove, uključujući i kamate, provizije, pristojbe ili bilo koju drugu vrstu naknade koju potrošač mora platiti u vezi s ugovorom o kreditu i koji su poznati vjerovniku. Naposljetku, na temelju članka 3. točke (i) navedene direktive, EKS znači ukupne troškove kredita za potrošača, izražene kao godišnji postotak ukupnog iznosa kredita, uključujući, prema potrebi, i troškove iz članka 19. stavka 2. iste direktive.

85 Budući da je pojam „ukupan iznos koji plaća potrošač” definiran u članku 3. točki (h) Direktive 2008/48 kao zbroj ukupnog iznosa kredita i ukupnih troškova kredita za potrošača, proizlazi da su pojmovi „ukupan iznos kredita” i „ukupni troškovi kredita za potrošača” međusobno isključivi i stoga se u ukupni iznos kredita ne mogu uključiti iznosi koji ulaze u ukupne troškove kredita za potrošača.

86 Stoga, ne može se uključiti u ukupni iznos kredita u smislu članka 3. točke (l) i članka 10. stavka 2. Direktive 2008/48 niti jedan iznos koji predstavlja izvršenje obveze koja je ugovorena predmetnim ugovorom, poput upravnih troškova, kamata, naknada i drugih vrsta troškova koje mora snositi potrošač.

87 Valja naglasiti da će nedopušteno uključivanje u ukupni iznos kredita iznosa koji ulaze u ukupni trošak kredita za potrošača neminovno imati za posljedicu nižu procjenu EKS-a, čiji izračun ovisi o ukupnom iznosu kredita.

88 Naime, u članku 19. stavku 1. Direktive 2008/48 precizirano je da se EKS, kojim se izjednačuje na godišnjoj osnovi sadašnju vrijednost svih obveza dogovorenih između vjerovnika i potrošača, izračunava u skladu s matematičkom formulom navedenom u dijelu I. Priloga I. Međutim, tom je direktivom propisano da je osnovna jednadžba kojom se utvrđuje EKS jednaka, na godišnjoj osnovi, ukupnoj sadašnjoj vrijednosti povlačenja tranše, s jedne strane, i ukupne sadašnje vrijednosti otplata i plaćanja pristojba, s druge strane. Stoga, iznos povlačenja novca u smislu dijela I. Priloga I. Direktivi 2008/48 odgovara ukupnom iznosu kredita u smislu članka 3. točke (l) te direktive.

- 89 U ovom slučaju, na sudu koji je uputio zahtjev je da provjeri je li jedan ili više iznosa koji su navedeni u točkama 27. i 28. ove presude nezakonito uključen u ukupni iznos kredita u smislu članka 3. točke (l) Direktive 2008/48, s obzirom na to da ta okolnost može utjecati na izračun EKS-a i slijedom toga na točnost informacija koje je vjerovnik morao, sukladno članku 10. stavku 2. te direktive, navesti u ugovoru o kojemu se raspravlja u glavnom postupku.
- 90 Međutim, kako je u bitnom navedeno u uvodnim izjavama 31. i 43. Direktive 2008/48, informiranje potrošača o ukupnom trošku kredita u obliku stope koja se izračunava prema jedinstvenoj matematičkoj formuli od bitne je važnosti. Naime, s jedne strane, tom se informacijom doprinosi transparentnosti tržišta, što omogućuje potrošaču da usporedi kreditne ponude. S druge strane, time se omogućuje potrošaču da ocijeni opseg njegove obveze (vidjeti u tom smislu presudu od 4. ožujka 2004., Cofinoga, C-264/02, EU:C:2004:127, t. 26. i rješenje od 16. listopada 2010., Pohotovost, C-76/10, EU:C:2010:685, t. 70.).
- 91 Imajući u vidu gornje navode, valja odgovoriti na četvrto pitanje tako da članak 3. točku (l) i članak 10. stavak 2. Direktive 2008/48 te točku I. Priloga I. toj direktivi treba tumačiti na način da ukupni iznos kredita i iznos povlačenja novca obuhvaćaju sve iznose koji su stavljeni na raspolaganje potrošaču, čime su isključeni oni iznosi koji se isplaćuju vjerovniku s osnova troškova koji su povezani s predmetnim kreditom i koji nisu u stvarnosti isplaćeni potrošaču.

Peto i šesto pitanje

- 92 Svojim petim i šestim pitanjem, koje valja ispitati zajedno, sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li odredbe Direktive 93/13 tumačiti na način da, prilikom ocjene nerazmjerno visokog iznosa naknade koju mora platiti potrošač koji propusti ispuniti svoju obvezu u smislu točke 1. podtočke (e) priloga toj direktivi, valja ocijeniti kumulativni učinak svih odredbi koje se na to odnose i koje su sadržane u razmatranom ugovoru, neovisno o tome traži li vjerovnik u stvarnosti puno ostvarenje svake tražbine, te da, u odnosu na one za koje je utvrđeno da su nepoštena, nacionalni sud mora izuzeti iz primjene sve odredbe ili samo neke među njima.
- 93 Kako bi se odgovorilo na ta pitanja valja podsjetiti, kao prvo, da prilog na koji je upućeno u članku 3. Direktive 93/13 sadržava indikativni i netaksativni popis odredba koje bi se moglo proglasiti nepoštenima, među kojima se nalazi, kao što to proizlazi iz točke 1. podtočke (e) tog priloga, ona čiji su predmet ili svrha „zahtjev da svaki potrošač koji propusti ispuniti svoju obvezu plati nerazmjerno visok iznos naknade”.
- 94 Člankom 4. stavkom 1. Direktive 93/13 propisano je da prilikom ocjene eventualne nepoštenosti ugovorne odredbe odluku treba donijeti tako da se u obzir uzimaju narav robe ili usluga na koje se ugovor odnosio u vrijeme kada je sklopljen, sve popratne okolnosti sklapanja ugovora i sve ostale odredbe tog ugovora (vidjeti u tom smislu rješenje od 16. studenog 2010., Pohotovost, C-76/10, EU:C:2010:685, t. 59. i presudu od 9. srpnja 2015., Bucura, C-348/14, EU:C:2015:447, t. 48.).
- 95 Naime, kao što je to nezavisna odvjetnica navela u točki 74. svojeg mišljenja, potrebno je ocijeniti kumulativni učinak svih odredbi ugovora sklopljenog između prodavatelja robe ili pružatelja usluge i potrošača. Takva ocjena je opravdana, s obzirom na to da se odredbe primjenjuju u njihovoj ukupnosti i neovisno o tome traži li vjerovnik u stvarnosti njihovo potpuno izvršenje (vidjeti, analogijom, presudu od 10. rujna 2014., Kušionová, C-34/13, EU:C:2014:2189, t. 42.).
- 96 Kao drugo, valja naglasiti da sukladno članku 6. stavku 1. prvog dijela rečenice Direktive 93/13, države članice utvrđuju da nepoštena odredbe u ugovoru koji je zaključen s potrošačem prema nacionalnom pravu nisu obvezujuće za potrošača. Međutim, u članku 6. stavku 1. drugog dijela rečenice te direktive precizirano je da ugovor „i dalje obvezuje stranke u tim uvjetima, ako je daljnje važenje ugovora moguće i bez tih nepoštenih odredaba”.

- 97 Sud je već ponovio da su nacionalni sudovi obvezni samo izuzeti iz primjene nepoštenu ugovornu odredbu kako ona ne bi imala obvezujuće učinke na potrošača, a da pritom nisu nadležni preispitati njezin sadržaj. Ugovor u načelu mora nastaviti vrijediti bez bilo koje druge izmjene osim one koja proizlazi iz otklanjanja nepoštenih uvjeta, ako je takav kontinuitet ugovora pravno moguć prema pravilima nacionalnog prava (presuda od 21. siječnja 2015., Unicaja Banco et Caixabank, C-482/13, C-484/13, C-485/13 i C-487/13, EU:C:2015:21, t. 28. kao i navedena sudska praksa).
- 98 To je tumačenje u skladu s ciljevima i općom strukturom Direktive 93/13. U tom pogledu, s obzirom na prirodu i značaj javnog interesa koji predstavlja temelj zaštite zajamčene potrošačima, tom je direktivom naloženo državama članicama, kako to proizlazi iz članka 7. stavka 1., da osiguraju primjerena i djelotvorna sredstva za „sprečavanje stalnog korištenja nepoštenih odredbi u ugovorima koje prodavatelji robe i pružatelji usluga sklapaju s potrošačima”. Međutim, ako bi nacionalni sud mogao izmijeniti sadržaj nepoštenih uvjeta, to bi moglo ugroziti ostvarenje dugoročnog cilja iz članka 7., budući da bi se time doprinijelo slabljenju preventivnog učinka na prodavatelje robe ili pružatelje usluga, koji postoji samom činjenicom neprimjene takvih nepoštenih uvjeta na potrošače (presuda od 30. svibnja 2013., Asbeek Brusse i de Man Garabito, C-488/11, EU:C:2013:341, t. 58. i navedena sudska praksa).
- 99 Stoga, u slučaju kada nacionalni sud dođe do zaključka da je odredba nepoštena u smislu članka 93/13, na njemu je da utvrdi sve posljedice koje u skladu s nacionalnim pravom iz toga proizlaze kako bi se uvjerio da potrošač nije vezan tom ugovornom odredbom (vidjeti u tom smislu rješenje od 16. studenog 2010., Pohotovost, C-76/10, EU:C:2010:685, t. 62. i navedenu sudsku praksu).
- 100 Iz toga slijedi, kao što je to u bitnom navela nezavisna odvjetnica u točki 75. svojeg mišljenja, nacionalni sud koji je utvrdio da je više odredbi ugovora zaključenog između prodavatelja robe ili pružatelja usluge i potrošača nepošteno u smislu te Direktive 93/13, mora isključiti iz primjene sve nepoštene odredbe, a ne samo neke od njih.
- 101 Imajući u vidu gornje navode, valja odgovoriti na peto i šesto pitanje tako da odredbe Direktive 93/13 treba tumačiti na način da, prilikom utvrđenja da je iznos naknade koju mora platiti potrošač koji propusti ispuniti svoju obvezu nerazmjerno visok u smislu točke 1. podtočke (e) priloga toj direktivi, valja ocijeniti kumulativni učinak svih odredbi koje se na to odnose i koje su sadržane u razmatranom ugovoru, neovisno o tome traži li vjerovnik u stvarnosti puno ostvarenje svake tražbine, te kada je to slučaj, nacionalni sud mora izuzeti iz primjene sve odredbe za koje je utvrdio da su nepoštene, kako bi osigurao da potrošač ne bude njima vezan.

Troškovi

- 102 Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka. Troškovi podnošenja očitovanja Sudu, koji nisu troškovi spomenutih stranaka, ne nadoknađuju se.

Slijedom navedenoga, Sud (treće vijeće) odlučuje:

- 1. Članak 7. stavak 1. Direktive Vijeća 93/13/EEZ od 5. travnja 1993. o nepoštenim uvjetima u potrošačkim ugovorima treba tumačiti na način da mu je protivan nacionalni postupovni propis, poput onoga u glavnom postupku, kojim je propisano da u stečajnom postupku, s jedne strane, sud pred kojim se vodi taj postupak ne može po službenoj dužnosti ispitati eventualnu nepoštenost ugovornih odredbi na kojima se temelje tražbine koje su prijavljene u okviru navedenog postupka, čak i u slučaju kada taj sud raspolaže potrebnim pravnim i činjeničnim elementima, te da, s druge strane, taj sud može ispitati samo tražbine koje nisu osigurane založnim pravom i samo u odnosu na određeni broj prigovora u kojima se ističe zastara tražbina ili njihov prestanak.**

2. Članak 10. stavak 2. točku (d) Direktive 2008/48/EZ Europskog Parlamenta i Vijeća od 23. travnja 2008. o ugovorima o potrošačkim kreditima i stavljanju izvan snage Direktive Vijeća 87/102/EEZ treba tumačiti na način da se njime nalaže da nacionalni sud pred kojim se vodi spor o tražbinama koje se temelje na ugovoru o kreditu u smislu te direktive po službenoj dužnosti ispita poštovanje obveze pružanja informacije predviđene tom odredbom te da poduzme mjere koje su propisane nacionalnim pravom u slučaju takve povrede, pod uvjetom da sankcije pritom ispunjavaju zahtjeve iz članka 23. navedene direktive.
3. Članak 3. točku (l) i članak 10. stavak 2. Direktive 2008/48 te točku I. Priloga I. toj direktivi treba tumačiti na način da ukupni iznos kredita i iznos povlačenja novca obuhvaćaju sve iznose koji su stavljeni na raspolaganje potrošaču, čime su isključeni oni iznosi koji se isplaćuju vjerovniku s osnova troškova koji su povezani s predmetnim kreditom i koji nisu u stvarnosti isplaćeni potrošaču.
4. Odredbe Direktive 93/13 treba tumačiti na način da, prilikom utvrđenja da je iznos naknade koju mora platiti potrošač koji propusti ispuniti svoju obvezu nerazmjerno visok u smislu točke 1. podtočke (e) priloga toj direktivi, valja ocijeniti kumulativni učinak svih odredbi koje se na to odnose i koje su sadržane u razmatranom ugovoru, neovisno o tome traži li vjerovnik u stvarnosti puno ostvarenje svake tražbine, te kada je to slučaj, nacionalni sud mora izuzeti iz primjene sve odredbe za koje je utvrdio da su nepoštene, kako bi osigurao da potrošač ne bude njima vezan.

Potpisi